

מראי מקומות - יבמות

צג.

הדבר מעכשיו, אז אין המעשה של עכשיו מועלת להיכר הקנין, כיון שאינם רוצים לעשותו לבעלים מעכשיו, אבל אם מצדם מתרצים לעשות חלות הדבר מעכשיו, ורק באפשרות הדבר מעכבת, אז נגמר ע"י מעשה של עכשיו כל מה שפועלת הצטרפות של מעשה לענין ההקנאה."

ד. מייתי ליה כנתא דפירי

כ' תוס' דע"כ של האריס היו, דאם של ר' ינאי, א"כ פשוט שיכול לתרום מהם, דכדבר שבא לעולם הם, דאף דמחוברים, הא בידו לתלוש, ואין מסתבר לומר דלא חשיב בידו לתלוש לפי שה' רחוק מהם, שאין נראה לחלק בין רחוק ובין קרוב. וכ' הקובץ הערות (ס"ח, ב) "וכוונתם דא"צ שיהי' הדבר בידו בפועל, אלא כיון דמצד הדין יש כח בידו לעשות, מקרי בידו". אולם שוב הביא הקו"ה דעת הרשב"ם דכ' דנכסים שנפלו לאדם כשהוא גוסס, אין נחשב שבידו להקנותם, משום שאינו יכול לדבר, אלמא דס"ל להרשב"ם דאף דמן הדין גם גוסס יכול ליתן מתנות, אבל כיון דבפועל אינו יכול, חשיב שאינו בידו, ודלא כתוס' כאן.

ה. שקל עשר מפירי דבית' עליהו

הק' רעק"א, הא מיבעיא לן בנדרים (ל"ז) אם התורם משלו על של חבירו צריך דעת חבירו או לא, ולמה לא אפשרטא לן מהא דרנב"י, דהביא ראי' מהא דר' ינאי דאדם מקנה דשלב"ל, ומהו הראי', דהא אי אמרי' דיכול לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו, א"כ אפי' אם אין הפירות של האריס חשיבי שלו כלל, מ"מ בידו הוא להפריש תרו"מ עליהם. וביותר הק' לשי' הרמב"ם, דפסק דבאמת אי"צ דעת, ולכא' זהו כנגד הסוגיא כאן, והניח בקו'. וכ' הקובץ הערות (ס"ה, ו) "דלא מקרי מצי עביד אלא אם יכול עכשיו בכח עצמו, אבל הא דמהני בתורם משלו על של חבירו, הוא מטעם זכות ושלירות, והוא בא מכח המשלח, ור' ינאי קרא שם לאחר שיהא שלו מכח עצמו, ובכח עצמו לא מצי עביד השתא". ושוב הביא הקו"ה מה שהק' הגר"ח, איך תרם ר' ינאי משלו על מה שביא לו האריס, הא מה שיקנה מן האריס פטור מדאורייתא מדין לקוח, ומה שהי' לו לר' ינאי חייב מדאורייתא, ונמצא דהוי מן החיוב על הפטור. אלא מאי, עכצ"ל דשל ר' ינאי היו פטורים מדאורייתא מאיזה טעם. ואם כן ממילא מיושב קו' רעק"א, דלא הי' ר' ינאי יכול להפריש משלו על של האריס, דעכשיו היו של האריס חייבים מדאורייתא, ושלו ע"כ היו מחוייבים רק מדרבנן.

ו. איצטריך קרא למשרי טלטול דרבנן

פרש"י, דאם בא להתיר להפריש תרו"מ בשבת, הא אי"צ קרא לזה, שהרי אינו אלא איסור דרבנן. וכ' הערוך לנר דלכא' משמע בגמ' דאיסור להפריש תרו"מ בשבת הוא משום טלטול. וק', למה צריך לטלטל, הא יכול לקבוע מקום בצפון או בדרומו. וכ' דגם משמע מרש"י ורמב"ם באיזה דוכתי דהאיסור הוא משום מתקן, ולא משום טלטול [וכן נקט הגלה"ש כאן, והק' על לשון הגמ']. ופי' דרבנותא קאמר, דאפי' היכא דמפריש ע"י טלטול, אין כאן אלא איסור דרבנן.

א. יפה, שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו

הק' הרשב"א בכתובות (נט), הא אמרי' דר"ע ור"מ בחד שיטה הם, ובעלמא אמרי' דר"מ ס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם רק במלתא דעבידי דאתי, וא"כ מה מהני הקדשה כאן. וכ' דגם העדפה הוא מילתא דעבידי דאתי [וע"ש עוד בדבריו].

ב. ואמר ר' נחמן, מודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקין מיני'

פרש"י (ב"מ סו: ד"ה לא מפקין), שהרי כל זמן שלא חזר, מחל על אכילתו, ואע"פ שבטעות הי', שלא הי' יודע שיכול לחזור, מ"מ מחילה היא. אולם ע' בתוס' שם שחולק וס"ל דמחילה בטעות לא הוי מחילה, ומה דמודה ר"נ דלא מפקי' מיני', זהו משום כדי דליקו בהימנותי, ואמרי' דאפי' אילו הי' יודע באמת שיכול לחזור, מסתמא לא הי' חוזר. וע"ע ברא"ש בב"מ (ה' ל"ב) שכ' דידע ומחיל, דהיינו, דלא כרש"י ודלא כתוס', אלא דמייירי דידע ומחיל, אבל בלא"ה, לא אמרי' דמחיל.

ג. קנויה לך מעכשיו, קנה

הק' תוס', למה צריך לומר מעכשיו, הרי למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הרי הוא כמי שהדבר כבר בעולם, ובדבר שהוא כבר בעולם אי"צ לומר מעכשיו, ומ"ש. וכ' דתלוי באיזה קנין הוא עושה, דאם קונה בכסף, אז באמת אי"צ לומר מעכשיו, דאז הקנין חל לאחר זמן אפי' אם נתאכלו המעות. אבל אם קונה בקנין שטה, או קנין סודר או משיכה, אמרי' דאם לא אמר מעכשיו, כלתה קנינו [ומייירי דנקרע השטר קודם שבא הדבר לעולם], ולכן צ"ל מעכשיו. וע' בתוס' בב"מ (טז. ד"ה קנוי) שכ' דהגם דאם אמר מעכשיו מהני שיחול הקנין אף אם אין השטר בעולם בשעת הקנין, מ"מ לענין החזרה לא מהני, וכל זמן שאינו בעולם, יכול כ"א לחזור מהקנין. אולם ע' ברשב"א בקידושין (סג) דהביא בשם הר"י דלא ס"ל כן, אלא בין לענין קריעת השטה, ובין לענין חזרה, מהני מעכשיו, וחל הקנין, ואינו יכול לחזור. וע"ש שהביא מהרמב"ן דכ' להיפוך משי' התוס' בב"מ, דכ' הרמב"ן דהגם דאמירת מעכשיו מהני לענין שאינו יכול לחזור, אבל אם נקרע השטר קודם שבא הדבר לעולם, אף שאינו יכול לחזור, מ"מ אין הקנין חל. והק' עליו הרשב"א, ממ"נ, אם מהני לענין שאינו יכול לחזור, למה לא מהני לענין קריעת השטר (ולכא' ה"ה שיש להק' כן על תוס' בב"מ הנ"ל, מ"ש לענין חלות הקנין דמהני מעכשיו אפי' אם נקרע השטר, ואילו לענין חזרה לא מהני, וצ"ע בזה). אולם לכא' כל השי' הנ"ל צ"ב, כיון שאין החפץ הנקנה בעולם עכשיו, א"כ מה מועיל אמירת מעכשיו בכלל, הא א"א לקנותה עכשיו, כיון שאינו בעולם (ואף לפי מש"כ תוס' דהוי כאילו הוא בעולם, היינו רק כלפי המעשה והדעת קנין, אבל דבר הנקנה אינו נקנה אליו עכשיו קודם שהוא בעולם, וא"כ מה ענין מעכשיו לזה). וכ' בחי' ר' שמעון (נדרים כ"ב) - "דעיקר מה שפועל המעשה לענין ההקנאה, הוא להיכר גמירת דעת הבעלי דברים, שרוצים לעשות הקונה לבעל הדבר, וכיון שמקנה לו מעכשיו, אף שבאמת א"א שיזכה רק אח"כ, אבל מצדם היו מתרצים שיזכה גם מעכשיו אם הי' באפשרות, וכיון שנעשה עכשיו מעשה ההקנאה בהחלט, אי"צ שוב שיהי' המעשה קיים בשעת החלות, דרך היכי דמתחלה אינם מתרצים שיחול